8 ta' Mejju, 1995

Imħallfin:-

S.T.O. Prof. Giuseppe Mifsud Bonnici LL.D. - President
Onor. Carmel A. Agius B.A., LL.D.
Onor. Noel V. Arrigo LL.D.

Sammy Meilaq *noe*

versus

Leonard Incorvaja

Il-Kummissjoni għall-Impjiegi - Ġurisdizzjoni Limitata

Il-Kummissjoni għall-impjiegi għandha ġurisdizzjoni limitata. Din hija ċirkoskritta għall-kwistjonijiet dwar l-impjieg, meta rigward xi impjieg issir xi distinzjoni, esklużjoni jew preferenza li ma tkunx ġustifikabbli f'soċjeta' demokratika meta dak it-trattament ikun ispirat jew motivat minħabba l-opinjoni politika tal-persuna li tirċievi dik id-distinzjoni, esklużjoni jew preferenza.

Ir-rimedju, f'forma ta' kumpens, għal-leżjoni tad-dritt fundamentali kontra d-diskriminazzjoni huwa riservat mill-Kostituzzjoni, bħala setgħa, lill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili u għall-Qorti Kostituzzjonali.

Il-Qorti:-

Il-fatti antiċedenti għall-kawża preżenti huma prattikament paċifiċi għaż-żewġ kontendenti u jistgħu jinġabru hekk:

(a) Leonard Incorvaja kien impjegat tal-Malta Drydocks sa mill-1959 u kien membru tal-General Workers Union. Kien jingħata xogħol b'sahra regolarment iżda fit-3 ta' Frar, 1989 huwa ġie sospiż minn dan ix-xogħol ta' sahra "b'ordnijiet superjuri". Huwa jorbot din id-deċiżjoni ma' żewġ okkorrenzi determinanti - f'Lulju 1988 huwa ma baqax membru tal-General Workers Union u fid-29 ta' Jannar, 1989 ipparteċipa attivament bħala membru tas-Segretarjat Ħaddiema tal-Partit Nazzjonalista;

(b) Fit-30 ta' Lulju, 1991 huwa rrikorra quddiem il-Kummissjoni dwar l-Impjiegi (il-Kummissjoni) u billi ħass li dik iċ-ċaħda ta' xogħol b'sahra saret minħabba l-opinjoni politika tiegħu talab li jingħata r-rimedji neċessarji jiġifieri (i) li l-Malta Drydocks terġa' tibda tagħtih xogħol b'sahra kif kienet tagħmel qabel Frar

1989; (ii) fin-nuqqas il-Malta Drydocks tiġi kkundannata li tħallsu flus ekwivalenti għall-ħlas korrenti ta' sahra; (iii) l-istess Malta Drydocks tiġi kkundannata li tħallsu "tas-sigħat mitlufa sa mit-3 ta' Frar, 1989 u l-interessi ta' tmienja fil-mija; (iv) li tħallsu wkoll "danni mhux materjali";

Il-Kummissjoni fit-22 ta' Ottubru, 1993 iddeċidit ir-rikors ta' Leonard Incorvaja u (a) iddikjarat illi l-Malta Drydocks qed taġixxi b'mod diskriminatorju fil-konfront tar-rikorrent, u dan minħabba l-opinjoni politika tiegħu billi ilha ċċaħdu mis-sahra sa mit-3 ta' Frar, 1989 (b) ordnat lill-istess korporazzjoni li tħallas lir-rikorrent (i) is-somma ta' sitt elef tmien mija u ħamsa u sebgħin lira (Lm6875) bl-imgħax ta' tmienja fil-mija (8%): kwantu għal Lm2326 mill-31 ta' Diċembru, 1989 u kwantu għal Lm1959 imgħax mill-31 ta' Diċembru, 1990, u kwantu ta' Lm2590 imgħax mill-istess data (probabbilment minn sena wara) "rappreżentanti" (sic) it-telf ta' sahra għas-snin 1989, 1990 u 1991 u rriservat li tipprovdi dwar il-perijodu mil-1 ta' Jannar, 1992 'il quddiem, fi stadju ulterjuri, u (ii) tħallsu wkoll ħames mitt lira (Lm500) għad-danni minnu sofferti minħabba l-leżjoni tad-drittijiet fundamentali tiegħu, u rriservat li tirregola kif ikun hemm bżonn jekk kemm-il darba l-Korporazzjoni ma tipprovdix fi żmien xahar xogħol b'sahra lir-rikorrent;

Biċ-ċitazzjoni indikata hawn fuq, il-Korporazzjoni l-ewwel ippremettiet illi:

(a) il-Kummissjoni ma kellhiex ġurisdizzjoni biex tieħu konjizzjoni tar-rikors ta' Incorvaja;

(b) illi hija l-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili biss, skond il-Kostituzzjoni, li għandha ġurisdizzjoni biex tittratta allegazzjonijiet

ta' ksur tad-drittijiet fundamentali tal-bniedem, inklużi allegazzjonijiet ta' diskriminazzjoni minħabba opinjoni politika;

(ċ) li l-Kummissjoni, fi kwalunkwe każ, ma kellhiex poter li tikkundanna lill-Korporazzjoni biex tħallas lir-rikorrent la l-kumpens finanzjarju għal dak li allegatament tilef meta ma ngħatax sahra u lanqas kumpens ieħor talli allegatament sofra xi leżjoni tad-drittijiet fundamentali tiegħu, billi dawn ir-rimedji m'humex intiżi "sabiex twettaq jew tiżgura t-twettiq tal-provvedimenti ta' l-artikolu 120(8) tal-Kostituzzjoni, kif jirrikjedi l-artikolu 3(2) Kap. 267, iżda huma intiżi bħala riżarċiment ta' danni skond il-Kodiċi Ċivili u biex twettaq jew tiżgura t-twettiq tad-dritt fundamentali ggarantit bl-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni; u mbagħad talbet lil-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili biex (i) tiddikjara li l-Kummissjoni aġixxiet *ultra vires* il-kompetenza tagħha u (ii) konsegwentement id-deċiżjoni tagħha tat-22 ta' Ottubru 1993 hija nulla u bla effett;

Leonard Incorvaja oppona illi:

(a) l-azzjoni ma tistax tiġi proposta għaliex id-deċiżjoni tal-Kummissjoni, imwaqqfa mill-Kostituzzjoni, hija finali għaliex il-liġi ma tikkonċedix id-dritt ta' appell;

(b) il-Kummissjoni ġiet imwaqqfa fl-1974 proprju biex tiddeċidi kwistjonjiet ta' diskriminazzjoni politika fuq il-post tax-xogħol;

(ċ) quddiem il-Kummissjoni, il-Korporazzjoni ma opponietx it-talbiet għall-kumpens li għamel l-eċċipjent, inkwantu tali kundanni huma *ultra vires* u għalhekk kwistjoni bħal din ma tistax titqajjem issa;

(d) il-Kummissjoni għandha d-dritt li tipprovdi kull rimedju f'każijiet ta' diskriminazzjoni fuq il-post tax-xogħol;

L-Onorabbli Prim'Awla tal-Qorti Ċivili iddisponiet mill-kawża fl-4 ta' Ottubru, 1994 billi ċaħdet it-talbiet tal-Korporazzjoni; pero` ċaħdet ukoll l-eċċezzjoni preliminari li l-azzjoni proposta hija inproponibbli u l-eċċezzjoni l-oħra illi ġaladarba l-Korporazzjoni fil-kawża quddiem il-Kummissjoni ma opponietx l-*ultra vires* issa, f'din il-kawża, dik l-eċċezzjoni m'hijiex ammissibbli;

Il-Korporazzjoni appellat u l-aggravji li ssottomettiet se jiġu ttrattati kif esposti;

L-appellanti tgħid illi sottomissjoni fundamentali tagħha hija illi l-ġurisdizzjoni u s-setgħat ikkonferiti lill-Kummissjoni huma limitati u ma jistgħux jiġu interpretati b'mod estensiv. Bl-interpretazzjoni mogħtija qed jiġi difatti ritenut li għall-istess danni jew dritt pretiż hemm rimedju f'aktar minn organu wieħed ifisser illi ġie kkostitwit tribunal li huwa replika ta' tribunal ieħor, doppjaġġ illoġiku u inutli;

Huwa neċessarju li hawnhekk jiġu riportati l-artikoli tal-Kostituzzjoni u tal-liġi - Kap. 267 - li huma rilevanti għas-soluzzjoni ta' din il-kwistjoni ssollevata mill-Korporazzjoni;

Artikolu 120 tal-Kostituzzjoni jgħid:

"(1) Għandu jkun hemm Kummissjoni dwar l-Impjiegi għal Malta li tkun magħmula minn *chairman* u minn erba' membri oħra.

Omissis;

(8) Tkun il-funzjoni tal-Kummissjoni dwar l-Impjiegi li tiżgura li dwar l-impjiegi, ebda distinzjoni, esklużjoni jew preferenza li ma tkunx ġustifiikabbli f'soċjeta` demokratika ma għandha ssir jew tingħata favur jew kontra xi persuna minħabba l-opinjoni politika tagħha.

(9) Kull persuna li tallega li tkun saret jew ingħatat bi ħsara għaliha xi distinzjoni, esklużjoni jew preferenza kif intqal qabel tista' titlob lill-Kummissjoni dwar l-Impjiegi, b'dak il-mod u f'dak iż-żmien li jista' jiġi preskritt għar-rimedju.

(10) Il-Parlament għandu jipprovdi biex jingħataw lill-Kummissjoni dwar l-Impjiegi dawk is-setgħat li jkunu meħtieġa jew mixtieqa sabiex il-Kummissjoni tkun tista' effikaċement tagħti rimedju xieraq u b'mod ġenerali biex taqdi l-funzjonijiet tagħha taħt din il-Kostituzzjoni";

U l-Parlament jipprovdi billi pproklama l-Kap. 267 tal-Liġijiet, u l-ġurisdizzjoni u s-setgħat tal-Kummissjoni;

Jgħid l-artikolu 3:

"(1) Il-Kummissjoni jkollha ġurisdizzjoni li tisma' u tiddeċidi kull talba magħmula minn xi persuna skond is-subartikoli (8) u (9) ta' l-artikolu 120 tal-Kostituzzjoni talli, dwar impjieg, xi distinzjoni esklużjoni jew preferenza li ma tkunx ġustifkabbli f'soċjeta` demokratika tkun saret jew ingħatat bi ħsara għaliha minħabba l-opinjoni politika tagħha.

(2) Meta talba kif intqal qabel tkun saret lill-Kummissjoni skond id-disposizzjonijiet ta' dan l-att, li l-Kummissjoni tista'

tagħmel dawk l-ordnijiet, toħroġ dawk l-atti u tagħti dawk id-direttivi li tqis xieraq sabiex, twettaq, jew tiżgura t-twettiq tad-*disposizzjonijiet tas-subartikolu (8) ta' l-artikolu 120 tal-*Kostituzzjoni";

u jkompli jispeċifika u jespandi l-artikolu 4:

"(1) Bla ħsara għall-ġeneralita` tad-disposizzjonijiet ta' l-artikolu 3 ta' dan l-Att, il-Kummissjoni jkollha s-setgħa li tordna li persuna tiġi jew ma tiġix impjegata jew li jintemm l-impjieg ta' xi persuna, kif ukoll li tordna x'għandhom ikunu l-pattijiet u l-kundizzjonijiet ta' xi impjieg, il-pożizzjoni jew il-grad li għandha tieħu xi persuna f'xi impjieg u kull ħaġa oħra rilevanti jew inċidentali għal hekk; u

(a) meta l-Kummissjoni tordna l-impjieg ta' xi persuna, jew patt jew kundizzjoni ta' impjieg jew il-grad jew pożizzjoni li għandha tieħu persuna f'xi impjieg, jew xi ħaġa oħra dwar xi impjieg, kull ordni bħal dak jikkostitwixxi kuntratt ta' impjieg jew patt jew kundizzjoni ta' impjieg, jew ħaga oħra li għandha tiġi mħarsa jew segwita dwar impjieg, bejn il-persuni li għalihom tkun tapplika b'seħħ mid-data u skond id-disposizzjonijiet li jkunu jinsabu fl-ordni;

(b) meta l-Kummissjoni tordna t-temm ta' l-impjieg ta' xi persuna, kull tħaris ta' dak l-ordni m'għandux jikkostitwixxi tkeċċija ngusta għall-finijiet ta' kull liġi u, minkejja kull liġi oħra, ma jkun hemm ħtieġa ta' ebda avviż ta' temm ta' impjieg; iżda fil-każ ta' ordni li jtemm l-impjieg ta' persuna l-Kummissjoni jkollha s-setgħa li tiddeċidi jekk għandux jitħallas xi kumpens mill-prinċipal dwar dak it-temm u, meta jkollu jitħallas dak il-kumpens, il-Kummissjoni

jkollha s-setgħa li tiddeċidi l-ammont u li tordna l-ħlas tiegħu;

(ċ) kull ordni magħmul jew direttiva mogħtija mill-Kummissjoni jkunu jistgħu jiġu esegwiti forzożament";

Dawn l-artikoli 3 u 4 tal-Kap. 267 skond l-appellanti, kif fehmithom u applikathom il-Kummissjoni, m'humiex tant in armonija ma' dak li hemm fl-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni li jipproteġi d-dritt fundamentali li:

"(2) ....ħadd ma għandu jiġi ttrattat b'mod diskriminatorju minn xi persuna li taġixxi bis-saħħa ta' xi liġi miktuba jew fil-qadi tal-funzjonijiet ta' xi kariga pubblika jew xi awtorita` pubblika";

fejn "diskriminatorju"

"(3) .... għoti ta' trattament differenti lil persuni differenti attribwibbli għal kollox jew prinċipalment għad-deskrizzjoni tagħhom rispettiva skond .... opinjonijiet politiċi ....";

Ikkonfrontati dak li hemm fl-artikoli 3 u 4 tal-Kap. 267, speċjalment kif interpretati u applikati mill-Kummissjoni, ma' dawn in-normi kostituzzjonali, l-appellanti Korporazzjoni jidhrilha:

".... li mhux loġiku u lanqas korrett illi wieħed jinterpreta l-posizzjoni bħala tali (sic) li jkun hemm dubbliċi (recte, presumibbilment, dupplikar) fiha u replikar (recte, presumibbilment, ripetizzjoni) tal-proċeduri għal biex jiġi ottenut rimedju għall-istess dannu jew dritt pretiż";

Din il-kwotazzjoni mill-Petizzjoni ta' l-Appell qiegħda

tingħata għaliex, donnha, il-Korporazzjoni appellanti qiegħda tavvanza aggravju li qiegħda toħloq għall-iskopijiet biss ta' l-appell billi hija stess fin-nota ta' osservazzjonijiet quddiem l-ewwel Qorti tat-30 ta' Mejju, 1994 ma kinitx irriskontrat id-diffikoltajiet li issa qed tavvanza bejn il-Kap. 267 u l-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni:

"Id-dritt ta' kull persuna li titlob rimedju lill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili f'każ ta' allegazzjoni ta' diskriminazzjoni fuq il-post tax-xogħol, **jeżisti bla ħsara għal kull azzjoni oħra dwar l-istess ħaġa li tkun tista' ssir legalment. L-azzjoni quddiem il-Kummissjoni dwar l-Impjiegi hija biss waħda mil-azzjonijiet li jistgħu legalment isiru f'każ ta' allegazzjoni ta' trattament differenti fuq il-post tax-xogħol, iżda din l-azzjoni ma teskludix l-azzjoni għal dikjarazzjoni ta' ksur tad-dritt fundamentali għal non-diskriminazzjoni fuq il-post tax-xogħol quddiem il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili**". (ara fol. 44 ta' l-inkartament);

Il-Korporazzjoni kienet diġa` rrispondiet għall-"aggravju" tagħha stess propost f'dan l-appell;

Naturalment dan jeżenta lill-Qorti milli tagħti r-raġunijiet u d-distinzjonijiet ġuridiċi li juru li dan l-espost u mhux l-"aggravju" huwa korrett; anke għaliex fl-istess Petizzjoni l-appellanti tinvita lil din il-Qorti biex tagħmel "ampja riferenza" għal dik in-nota;

Il-Kummissjoni għandha ġurisdizzjoni limitata. Din il-ġurisdizzjoni hija l-ewwel nett ċirkoskritta għall-kwistjonijiet "dwar l-impjieg" (artikolu 120 tal-Kostituzzjoni u artikolu 3 Kap. 267) meta rigward xi impjieg issir xi distinzjoni, esklużjoni jew preferenza li ma tkunx ġustifkabbli f'soċjeta` demokratika meta

dak it-trattament ikun ispirat jew motivat minħabba l-opinjoni politika tal-persuna li tirċievi dik id-distinzjoni, esklużjoni jew preferenza;

Din il-kompetenza speċjali tal-Kummissjoni ċirkoskritta għall-fenomenu ta' l-impjieg, fid-diversi modalitajiet tiegħu, tipproteġi l-istess fenomenu mill-kontaminazzjonijiet ta' distinzjoni, esklużjoni u preferenza, meta dawn m'humiex normalment aċċettati f'soċjeta' demokratika, fl-impjiegi ma' l-awtortitajiet statali u para-statali. Finalment, imbagħad, biex il-Kummissjoni takkwista kompetenza dawk il-kontaminazzjonijiet, jew aħjar, malfunzjonamenti ta' l-impjieg, iridu jkunu oriġinaw "minħabba l-opinjoni politika" ta' l-impjegat, attwali jew potenzjali. Il-Kostituzzjoni u l-Liġi għalhekk jistabbilixxu x'inhi l-kawża tal-malfunzjoni, li huwa l-effett ta' dik il-kawża;

Dan stabbilit, il-Kummissjoni skond il-Kostituzzjoni, hija kkostitwita sabiex tagħti l-opportunita' lill-impjegat, suġġett tal-malfunzjonament li bil-mod u fiż-żmien li kellhom jiġu stabbiliti, jitlob minn għandha rimedju (artikolu 120(9)). Biex il-Kummissjoni jkollha s-setgħat xierqa biex tkun tista' effikaċement tagħti rimedju kellha ssir liġi partikolari li difatti saret u hija inkorporata fil-Kap.267;

Sabiex ikun hemm rimedju għal xi wieħed mill-malfunzjonamenti, effett tal-kawża msemmija, b'mod ġenerali, il-liġi, tawtorizza l-Kummissjoni li:

".... tagħmel dawk l-ordnijiet, toħroġ dawk l-atti u tagħti dawk id-direttivi li tqis xierqa, sabiex twettaq, jew tiżgura t-twettiq tad-disposizzjonijiet tas-subartikolu (8) ta' l-artikolu 120 tal-

Kostituzzjoni" (artikolu 3(2) Kap. 267);

u s-subartikolu (8) imsemmi, ġa' kkwotat, jispeċifika li dak li għandu jiġi mill-Kummissjoni assigurat huwa li ma jkunx hemm l-imsemmija malfunzjonamenti fil-fenomenu ta' l-impjieg;

L-artikolu 4(1) Kap. 267 imbagħad jelenka xi setgħet speċjali u speċifiċi li għandha l-Kummissjoni biex tirrimedja għall-effett ħażin li tkun sabet li ġie kkawżat minħabba l-opinjoni politika ta' l-impjegat, jiġifieri li:

(a) tordna li persuna tiġi jew ma tiġix impjegata;

(b) ittemm l-impjieg ta' xi persuna;

(ċ) tordna x'għandhom ikunu l-pattijiet u l-kondizzjonijiet ta' xi impjieg;

(d) tordna x'għandha tkun il-posizzjoni jew il-grad li għandha tieħu xi persuna f'xi impjieg; u finalment;

(e) tordna kull ħaġa oħra rilevanti jew inċidentali għal dawn is-setgħat;

Il-liġi tkompli tispeċifika illi:

(i) dak li l-Kummissjoni tordna fuq xi mpjieg u kif għandu jkun dak l-impjieg, għandu jikkostitwixxi u jkollu valuri ta' kuntratt ta' impjieg (artikolu 4(1)(a) Kap. 267); u

(ii) meta l-Kummissjoni tordna li jintemm impjieg dik it-

tkeċċija ma tistax tiġi kkunsidrata bħala tkeċċija inġusta iżda meta tordna tkeċċija bħal dik il-Kummissjoni għandha tiddeċidi jekk għandux jitħallas kumpens jew le għal dik it-tkeċċija, u, jekk għandu jitħallas, kemm għandu jkun (artikolu 4(1)(b) Kap. 267);

Il-liġi għalhekk kjarament tindika l-parametri preċiżi tal-ġurisdizzjoni u kompetenza tal-Kummissjoni;

M'għandhomx naturalment iqarrqu lill-ġudikant jonkella lil kwalunkwe interpretu ta' normi u liġijiet li joħolqu Tribunali Speċjali, b'ġurisdizzjoni u kompetenza speċjali, dawk in-normi li neċessarjament iridu jiġu enunċjati f'termini ġenerali, u anke xi kull tant ġeneriċi, biex dawn jiġu jfissru li dak li huwa speċfikat għandu biss valur eżemplikattiv;

Għall-kuntrarju, l-ermenewtika korretta tispjega illi huma n-normi speċjali li huma determinanti u li n-normi ġenerali huwa inklużi sempliċement sabiex jiġi assikurat illi sakemm jiġi rispettat l-ispirtu ta' l-ispeċjalita` b'dan kollu dak kollu li jista' jkun hemm bżonn għall-iskop mill-ġeneralita` tal-prinċipji tad-dritt, huwa għad-disposizzjoni tan-normi speċjali, dejjem pero` f'funzjoni supplimentari u kumplimentari;

Id-deċiżjoni tal-Kummissjoni tat-22 ta' Ottubru, 1993, hija konformi ma' dawn il-prinċipji fl-ewwel tliet dikjarazzjonijiet, ordnijiet u kundanni li wasslet għalihom, iżda mhux fir-raba' jew l-aħħar waħda fejn ikkundannat:

"lill-intimat *nomine* sabiex iħallas lir-rikorrent is-somma ta' ħames mitt lira (Lm500) għad-danni minnu sofferti minħabba l-leżjoni tad-drittijiet fundamentali tiegħu ..."

Għaliex hawnhekk qed tirrimedja għall-kawża ta' dak li ġralu Leonard Incorvaja u mhux qed tirrimedja għall-effett tagħha, u huwa proprju dan l-aħħar rimedju li huwa proprju dak li jidħol fil-mansjonijiet tagħha;

Ir-rimedju, f'forma ta' kumpens, għal-leżjoni tad-dritt fundamentali kontra d-diskriminazzjoni, bħala tali - liema diskriminazzjoni tista' tirrikorri f'diversi oqsma, u naturalment, mhix ristretta għall-fenomenu ta' l-impjieg pubbliku jew kważi-pubbliku - huwa riservat mill-Kostituzzjoni, bħala setgħa, lill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili u għall-Qorti Kostituzzjonali, u għalhekk din l-aħħar parti mid-deċiżjoni tal-Kummissjoni hija *ultra vires* l-istess tribunal;

Id-distinzjoni bażilari bejn kawża u effett, fl-operat tal-Kummissjoni, kif spjegat qabel, hija ċara biżżejjed u sservi biex kull awtorita` ġudikanti jonkella ġudizzjarja, topera dejjem fil-parametri preċiżi delinejati mill-Kostituzzjoni u mil-liġijiet;

Għal dawn ir-raġunijiet, l-appell tal-Korporazzjoni fis-sens biss tal-paragrafu preċedenti huwa, limitatament, milqugħ u konsegwentement is-sentenza appellata hija riformata fis-sens illi t-talbiet tal-Malta Drydocks huma miċħuda ħlief għal dik il-parti tagħhom li talbu li jiġi ddikjarat li r-raba' (4) parti tad-deċiżjoni tal-Kummissjoni ta' l-Impjiegi tat-22 ta' Ottubru, 1993 li kkundannat lill-istess Korporazzjoni li tħallas lil Leonard Incorvaja s-somma ta' ħames mitt lira (Lm500) "għad-danni minnu sofferti minħabba l-leżjoni tad-drittijiet fundamentali tiegħu" hija *ultre vires* il-kompetenza ta' dak it-tribunal u għalhekk, din il-parti ta' dik id-deċiżjoni hija nulla u qed tiġi ngassata;

L-ispejjeż ta' l-ewwel grad u ta' dan l-appell jitħallsu kwantu għal tlieta fil-mija (3%) minn Leonard Incorvaja u l-bqija mill-Malta Drydocks.